

МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ

Львівський державний університет внутрішніх справ

Кафедра соціальних дисциплін

ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ПРОФЕСІЙНО-ПСИХОЛОГІЧНА ПІДГОТОВКА ПОЛІЦЕЙСЬКОГО

Назва професійної програми	освітньо-	Правоохоронна діяльність
Рівень вищої освіти		перший (бакалаврський)
Код та назва галузі знань		26 «Цивільна безпека»
Код та назва спеціальності		262 «Правоохоронна діяльність» (для підготовки фахівців підрозділів превентивної діяльності)
Вид навчальної дисципліни		вибіркова
Мова викладання		українська

Львів 2025

Професійно-психологічна підготовка поліцейського: програма навчальної дисципліни для підготовки здобувачів освітнього ступеня «бакалавр» галузі знань 26 «Цивільна безпека» спеціальності 262 «Правоохоронна діяльність». Львів: ЛьвДУВС, 2025. 10 с.

Розробник програми:

професор кафедри соціальних дисциплін кандидат психологічних наук, доцент Наталія ПРЯХІНА

Рецензенти:

- в.о. завідувача кафедри права та публічного управління ЗВО «Університет Короля Данила» кандидат соціологічних наук, доцент Олександра ПТАШНИК
- завідувач кафедри соціальних дисциплін ЛьвДУВС кандидат юридичних наук, професор Ярослав КОГУТ

Погоджено: гарант освітньо-професійної програми професор кафедри оперативно - розшукової діяльності ННПФПКП кандидат юридичних наук, професор

Данило ЙОСИФОВИЧ

Розглянуто на засіданні кафедри соціальних дисциплін ЛьвДУВС, протокол № 8 від 09.07.2025 р.

Рекомендовано до затвердження Науково-методичною радою ЛьвДУВС, протокол № 8 від 21.07.2025 р.

Обговорено та схвалено на засіданні Вченої ради ЛьвДУВС, протокол № 18 від 23.08.2025р.

1. МЕТА ТА ОЧІКУВАНІ РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ З ДИСЦИПЛІНИ

Метою вивчення навчальної дисципліни є озброєння здобувачів вищої освіти системою знань, вмінь і навичок, необхідних для формування професійного досвіду та самовдосконалення особистості. Вивчення даного курсу

надає можливість здобувачам вищої освіти оволодіти системою науково-психологічних знань щодо особливостей здійснення професійної діяльності поліцейського, застосування методів і прийомів її організації, визначення напрямів набуття професійного досвіду.

Загальноосвітня мета:

надання здобувачам та здобувачкам вищої освіти комплексних знань і практичних навичок в галузі психологічної компетентності; окреслення потенціалу, ресурсів та специфіки використання сучасних психотехнологій у правоохоронній сфері.

Виховна мета:

сформуванню у здобувачів і здобувачок вищої освіти уявлення про комплекс організаційних, методичних, просвітницьких, психопрофілактичних, практичних, психологічних заходів, спрямованих на запобігання впливу ризиконебезпечних чинників професійної діяльності, збереження фізичного та психічного здоров'я, підвищення психологічної стійкості, надійності та готовності до виконання службових завдань, а також механізмів підтримки оптимальної працездатності працівників поліції

Розвивальна мета:

сприяння розвитку у майбутніх правоохоронців здатності здійснювати психологічні оцінку феноменів, процесів та ситуацій професійної діяльності й практично застосовувати психологічні технології з метою забезпечення високого

рівня ефективності професійної діяльності, тому числі в ході проведення оперативних заходів та слідчих дій.

Під час вивчення навчальної дисципліни здобувачі вищої освіти повинні набути наступні **компетентності**:

ЗК1. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

ЗК2. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.

ЗК3. Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово.

ЗК4. Здатність використовувати інформаційні та комунікаційні технології.

ЗК5. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.

ЗК6. Усвідомлення рівних можливостей та гендерних проблем.

ЗК7. Здатність до адаптації та дії в новій ситуації.

ЗК8. Здатність приймати обґрунтовані рішення.

ЗК9. Здатність працювати в команді.

ЗК11. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та

різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.

СК3. Здатність до критичного мислення та системного аналізу правових явищ.

СК7. Здатність у межах своєї компетенції ефективно забезпечувати публічну (громадську) безпеку та порядок, у тому числі під час масових правопорушень, запобігати та протидіяти домашньому насильству.

За підсумками вивчення навчальної дисципліни здобувачі повинні продемонструвати такі **результати навчання**:

РН1. Розуміти історичний, соціальний, економічний, технологічний і культурний контексти розвитку правоохоронної діяльності.

РН2. Вести міжособистісний діалог та превентивну комунікацію з метою виконання завдань професійної діяльності.

РН6. Знати і розуміти принципи доброчесності та норми етичної поведінки, дотримуватися їх у професійній діяльності.

РН12. Адаптуватися і ефективно діяти у стандартних професійних ситуаціях, а також у разі ускладнення оперативної обстановки, підвищення фізичного та психологічного навантаження.

РН15. Працювати самостійно та в команді при виконанні службових (посадових) обов'язків та під час розв'язання складних спеціалізованих задач у сфері правоохоронної діяльності.

Очікувані результати навчання: у результаті вивчення навчальної дисципліни здобувач вищої освіти повинен:

знати:

- загальну характеристику професійної психологічної підготовки, вимоги до професійної психологічної підготовленості поліцейських, структуру професійної психологічної підготовленості та її основні компоненти;
- особливості формування професійно значущих якостей поліцейських (професійної спостережливості, оперативної пам'яті, професійного мислення тощо);
- психологічні закономірності професійного спілкування працівників поліції, в тому числі, у професійно складних ситуаціях та під час вирішення службових завдань;
- психологічні чинники, які зумовлюють вибір ефективної тактики поведінки в небезпечних та екстремальних ситуаціях;
- методичні засади, види та техніку психічної саморегуляції.

вміти:

- використовувати методи візуальної психодіагностики, навички ідентифікації емоцій за експресією обличчя та особливостями поведінки людини;
- застосувати тактику встановлення психологічного контакту, навички невербальної передачі та розпізнання інформації; навички взаємодії при спілкуванні з малими і великими групами людей, втручання в наявну конфліктну ситуацію (зменшення емоційної напруженості, встановлення ініціатора,

- оцінити належність людини до кримінального середовища; діагностики поведінки особи, яка знаходиться у небезпечному стані; прийоми вияву агресивних станів і намірів людини чи групи, впливу на них.

- Застосувати методики психічної саморегуляції, самообілізації і самоконтролю.

2. ЗМІСТ ПРОГРАМНОГО МАТЕРІАЛУ

Тема № 1. Введення у професійно-психологічну підготовку поліцейських

Психологічна характеристика професійної діяльності поліцейських. Зв'язок професійної діяльності з психологічними аспектами та її вимоги до професійної психологічної підготовленості працівника. Професійна психологічна підготовленість як складова частина професійної майстерності.

Структура професійної психологічної підготовленості працівників поліції. Основні компоненти професійно-психологічної готовності: професійно значущі якості, вміння та навички професійного спілкування, вміння та навички забезпечення особистої безпеки, саморегуляція професійної поведінки. Компетентність як основа професіоналізму.

Формування й розвиток у курсантів умінь та навичок орієнтування в основних напрямках психологічного забезпечення професійної діяльності; в психологічних проблемах працівників поліції; вивчення, аналізу та практичного застосування основних компонентів практичної психології в процесі здійснення службової діяльності.

Тема 2. Психологічні особливості забезпечення особистої безпеки поліцейських

Небезпека і особиста безпека. Загальна характеристика, види та структура небезпечних ситуацій у професійній діяльності поліцейського. Психологічні чинники, що зумовлюють схильність до нещасних випадків у небезпечних ситуаціях. Характеристика основних чинників особистої безпеки працівника (тактика поведінки, фізична та технічна підготовленість, ефективне використання вогнепальної зброї та спорядження, психологічна підготовленість). Структура психологічної готовності, що забезпечує надійність діяльності в екстремальних ситуаціях. Знати визначення поняття стресу, його видів та психофізіологічну характеристику.

Психологічні особливості взаємодії поліції в нештатних ситуаціях службової діяльності. Загальна характеристика та види психологічно складних ситуацій професійної діяльності: стресові, конфліктні, екстремальні. Психологічні аспекти переживання працівником стресу в екстремальних ситуаціях.

Індивідуальний стиль реагування на психологічно складні ситуації. Мобілізація та дезорганізація. Чинники, що впливають на індивідуальний стиль: психодинаміка, наявний психологічний стан, професійний досвід, спрямованість.

Визначення можливостей використання методів самообілізації в професійній діяльності працівників поліції. Формування вмінь та навичок самовладання та самоконтролю під час виконання службових завдань.

Засвоєння прийомів самоконтролю: звернення до зовнішнього еталону, корегування неправильних дій, зворотній зв'язок. Етапи самоконтролю в професійній діяльності: підготовчий, поточний, заключний.

Тема 3. Ефективна комунікація поліцейських в екстремальних ситуаціях

Характеристика професійного спілкування під час проведення оперативно-службових заходів. Цілі та завдання професійного спілкування. Засоби професійного спілкування. Рівні спілкування: емоційний, функціонально-діловий. Психологічні етапи професійного спілкування.

Поняття візуальної психодіагностики. Загальна характеристика методів візуальної психодіагностики: проксеміка, фізіогноміка. Найбільш характерні знаки кінесики (довірчості, омани, агресивності та ін.). Їх значення для ефективного виконання професійних завдань.

Загальна характеристика психологічного контакту, формування першого враження. Етапи комунікації, усунення психологічних бар'єрів.

Загальна характеристика та сутність психологічного впливу на об'єкти професійної діяльності. Принципи психологічного впливу. Методи психологічного

впливу: переконання, навіювання, наслідування тощо.

Механізми психологічного впливу. Складові структури психологічного впливу: особливості особистості поліцейського; специфіка об'єктів впливу; особливості каналу проходження стимулів.

Формування навичок ефективної комунікації поліцейських, визначення найбільш сприятливих комунікативних умов взаємодії.

З'ясування можливостей ідентифікації індивідуально-психологічних особливостей людини за невербальними проявами поведінки.

Формування вмінь сприймання зовнішності (зовнішній вигляд, невербальні ознаки, соціальне оформлення зовнішності). Схема вивчення особистості. Визначення основних ознак наявності психологічних бар'єрів (статеві-вікового, статусно-рольового, інтелектуального, мотиваційного, ідеологічного, психофізіологічного). Стадії встановлення контакту. Основні правила встановлення психологічного контакту та типові труднощі, що виникають при цьому.

Тема 4. Удосконалення вмінь та навичок взаємодії поліцейських з об'єктами професійної діяльності

Психологічні особливості взаємодії працівників поліції з об'єктами професійної діяльності. Специфіка спілкування працівника з різними категоріями громадян.

Основні різновиди ситуацій ведення переговорів. Механізми розвитку

Чинники, що детермінують переговорний процес: соціальні, соціально-психологічні, індивідуально-психологічні. Закономірності динаміки психіки в ситуації переговорів.

Типологія взаємодії та особливості окремих її різновидів. Психологічно доцільні варіанти (моделі) поведінки працівників поліції в умовах взаємодії з різними категоріями об'єктів професійної діяльності: дієздатні потерпілі, особи зі зміненими станами свідомості, іноземці, діти й ін.

Психологічне забезпечення діяльності працівників поліції при веденні переговорів в умовах масових заходів. Алгоритм спілкування з громадянами під час масових спортивних заходів.

Екстремальні чинники переговорного процесу та їх вплив на особистість поліцейського. Основний зміст формування психологічної готовності до дій в умовах ведення переговорів. Завдання професійно-психологічної підготовки поліцейських до ведення переговорної діяльності.

Комплекс інструментальних психологічних якостей, необхідних для здійснення регулюючого впливу на поведінку злочинця: когнітивний блок, блок саморегуляції, операціональний блок. Етапи та зміст соціально-психологічного тренінгу з підготовки до дій в умовах захоплення заручників.

Формування комунікативних навичок взаємодії працівників поліції з різними категоріями громадян. Визначення можливостей та механізму використання методів психологічного впливу. Технології психологічного впливу в процесі професійної взаємодії.

Механізми психологічного впливу під час переговорної діяльності. Основні складові маніпуляції свідомістю. Маніпуляція емоціями та почуттями під час переговорів.

Критерії та умови ефективного психологічного впливу. Психологічні засади протидії маніпуляції з боку опонентів в переговорному процесі.

3. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна література

1. Александров Д.О., Андросюк В.Г., Казміренко Л.І. Формування психологічної готовності працівників ОВС до дій в екстремальних ситуаціях затримання озброєного злочинця: наук.-практ. посібн. / за заг. ред. В.В. Коваленка. К.-Чернівці: Чернівецький нац. ун-т, 2013. 96 с.

2. Бардин Н. М., Жидецький Ю. Ц., Кіржецький Ю. І., Когут Я. М., Пряхіна Н. О.; за ред. Я. М. Когута *Стресостійкість: навчальний посібник*. – Львів: ЛьвДУВС, 2021. – 204 с. – ISBN 978-617-511-344-8

3. Взаємодія працівників Національної поліції з представниками ЗМІ під час несення служби: методичні рекомендації / Бугайчук К.Л., Сердюк О.О., Гладкова Є.О., Щербакова І.В., Баранник О.Б. Харків: Харк. нац. ун-т. внутр. справ., ГУНП України в Харк. обл. 2017. 26 с.

4. Зливков В.Л., Лукомська С.О., Федан О.В. Психодіагностика особистості у кризових життєвих ситуаціях – Київ: Педагогічна думка, 2016. – 219 с.
5. Нестерова І. А. *Професійно-психологічна підготовка працівників поліції : навч.-метод. посібник.* – Ужгород : Видавництво УжНУ, 2022. – 48 с.
6. Мітченко К.В. *Професійно-психологічна підготовка поліцейських: практикум.* – Дніпро : ДДУВС, 2023. – 68 с. – ISBN 978-617-8035-34-1
7. Професійне спілкування працівників Національної поліції : підручник / авт. кол. : Д. О. Александров, В. І. Барко, І. М. Охріменко [та ін.]; за ред.С. І. Яковенка. Одеса : Астропринт, 2017. 260 с.
8. Професійно-психологічна підготовка поліцейського : П 84 навчальний посібник / Я. М. Когут, Ю. Ц. Жидецький, Ю. І. Кіржецький, С. С. Гнатюк, Р. М. Андрусин та ін. ; за ред. Я. М. Когута. Львів : Львівський державний університет внутрішніх справ, 2022. 404 с.
9. Психологія у професійній діяльності поліції: навч. посіб. / О.О. Євдокімова та ін.; за заг. ред. В.В. Сокурєнка. Х.: НУВС, 2018. 426 с.
10. Психологічні особливості комунікації в діяльності оперативного працівника поліції: метод. рекомендації. / Я.М. Когут та ін. Львів: ЛьвДУВС, 2019. 112 с.
11. Психологія стресу: підручник / Л. Б. Наугольник. – Львів: Львівський державний університет внутрішніх справ, 2015. – 324 с.
12. Психологія натовпу й управління ним при виконанні службово-бойових завдань: навч. посіб. / І.І. Приходько та ін. Х.: НА НГУ, 2015. 250 с.
13. Рахліс В.Л., Павленко О.О. Переговори і медіація: підруч. для підгот. проф. переговорника. Дніпро: Ун-т мит. справи та фінансів, 2020. 340 с.
14. Цільмак О.М., Яковенко С.І. *Професійно-психологічна підготовка працівників підрозділів громадської безпеки : підручник.* – Одеса : ОДУВС, 2012. – 140 с.
15. Fedorenko, O., Dotsenko, V., Okhrimenko, I., Radchenko, K., & Gorbenko, D. (2020). Coping Behavior of Criminal Police Officers at Different Stages of Professional Activity. *BRAIN. Broad Research in Artificial Intelligence and Neuroscience*, 11(2), 124-146. <https://doi.org/10.18662/brain/11.2/78>
16. Okhrimenko, I., & Lyhun, N. (2020). Stress Prevention and Management during the Quarantine. *BRAIN. Broad Research in Artificial Intelligence and Neuroscience*, 11(2Sup1), 157-164. <https://doi.org/10.18662/brain/11.2Sup1/101>

Нормативні акти

1. Про Національну поліцію: Закон України від 02 липня 2015 р. № 580-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19#Text>
2. Про затвердження Положення про Національну поліцію : Постанова Кабінету Міністрів України від 28 жовтня 2015 р. № 877. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/877-2015-%D0%BF#n9>
3. Про затвердження Порядку організації системи психологічного забезпечення поліцейських, працівників Національної поліції України та курсантів (слухачів) закладів вищої освіти із специфічними умовами навчання, які здійснюють підготовку поліцейських : Наказ Міністерства внутрішніх справ від 06 лютого 2019 року № 88. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0348-19#Text>
4. Про правовий режим воєнного стану: Закон України від 29 вересня

1. Александров Д. О., Бараненко Б. І., Богучарова О. І. та ін. *Конфлікти в оперативно-розшуковій діяльності кримінальної поліції України: навчально-практичний посібник* / за ред. д-ра юрид. наук, проф. В. М. Комарницького, д-ра юрид. наук, проф. В. О. Криволапчука, канд. юрид. наук, проф. Б. І. Бараненка. – Сєверодонецьк : РВВ ЛДУВС ім. Е. О. Дідоренка, 2018. – 661 с. – ISBN 978-617-616-079-3
2. Бєсчастний В. М., Мухіна Г. В., Новікова. О. О. Комуникативні та психологічні аспекти підготовки фахівців для Національної поліції: навч. посіб. К.: ВД «Дакор», 2017. 204 с.
3. Бабенко В. Г., Остапович В. П. Психологічна готовність поліцейського до застосування зброї. *Наука і правоохорона*. 2016. № 3 (33). С. 299-308. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nip_2016_3_42
4. Барко В. В., Барко В. І., Остапович В. П. Напрями вдосконалення професійної психологічної підготовки поліцейських Національної поліції України. *Психологічний часопис*. 2018. №4. С. 9–18. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/psch_2018_4_3
5. Бурлак О. В., Волуйко О. М. Зміст інновацій у діяльності Національної поліції України. *Правові новели*. 2023. № 21. С. 143-147.
6. Горбачова О. В. Соціально-психологічні аспекти встановлення гендерного паритету в Національній поліції України. *Право і Безпека*. 2016. № 4. С. 128–132. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pib_2016_4_26.
7. Волуйко О. М. Феномен психологічної готовності у контексті професійної діяльності поліцейських. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2023. №12.
8. Волуйко О. М. Самоосвітня компетентність як психологічний чинник готовності до інноваційної діяльності курсантів-правоохоронців. *Габітус*, 2023, № 46. С. 123-128.
9. Волуйко О. М. Психологічні чинники готовності поліцейських до інновацій у діяльності Національної поліції України: монографія. Київ: ФОП Маслаков, 2020. 180 с.
10. Кокун О. М., Лозінська Н. С., Пішко І. О. Практикум з формування стресостійкості військовослужбовців до раптових змін бойової обстановки: метод. посібник. К.: ЦУЛ, 2023. 54 с.
11. Корольчук М. С., Крайнюк В. М. Соціально-психологічне забезпечення діяльності в звичайних та екстремальних умовах. навч. посіб. К.: Ніка-Центр, 2017. 505 с.
12. Лебон Г. Психологія людських спільнот; за наук. ред. та пер. з фр. Григорія Понеділка. Львів: Вид-во Львів. політехніки, 2020. 203 с.
13. Мазаракі Н. А. Медіація в Україні: теорія та практика: монографія. К.: КНТЕУ, 2018. 275 с.
14. Максименко С. Д. Загальна психологія: навч. посіб. 3-тє вид., переробл. та доповн. К.: ЦУЛ, 2018. 272 с.
15. Охріменко І. М. Оцінка ефективності діяльності органів і підрозділів Національної поліції України: погляд на проблему. *Підприємництво, господарство і право*. 2016. № 11(249). С. 139–144.

ІНФОРМАЦІЙНІ РЕСУРСИ ВИВЧЕННЯ ДИСЦИПЛІНИ

1. Офіційний веб-портал Верховної Ради України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua>
2. Веб-сайт Національної бібліотеки України ім. В.І. Вернадського. URL: <http://archive.nbuv.gov.ua>
3. Веб-сайт Львівської національної наукової бібліотеки України ім. В. Стефаника. URL: www.lsl.lviv.ua
4. Веб-сайт Львівського державного університету внутрішніх справ. URL: <http://www1.lvduvs.edu.ua>
5. Journal of Police and Criminal Psychology. The Official Journal of the Society for Police and Criminal Psychology. URL: <https://www.policepsychology.org/Journal>
6. Офіційний сайт Міністерства внутрішніх справ України. URL: <https://mvs.gov.ua>
7. Офіційний сайт/веб-сайт Національної поліції України. URL: <https://www.npu.gov.ua>
8. Освітньо-науковий портал Міністерства внутрішніх справ України. URL: <https://osvita.mvs.gov.ua/educational-portal>

5. ФОРМИ ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ

Для визначення рівня засвоєння здобувачами вищої освіти навчального матеріалу використовують такі методи оцінювання знань та умінь:

- поточний контроль (оцінювання усних і письмових відповідей на семінарських і практичних заняттях, оцінювання письмових робіт);
- підсумковий контроль (залік).